

Açılış Konuşması

Kayıt Dışılık: Nedenler, Sonuçlar, Politikalar Swissôtel Ankara, 20 Nisan 2010

Sayın Başbakan Yardımcısı, Sayın Bakan, Ekselansları, Saygıdeğer Konuklar:

Kayıt dışılık uygulamalar insanların günlük yaşamlarının parçasıdır. Bu, bugün tartışacağımız raporun ilk cümlesiydi (raporu gösterir). Türkiye’de Van’dan İzmir’e ve Antalya’dan Trabzon’a kadar gittiğim her yerde ne zaman insanlarla (belediye başkanları, iş adamları, işçiler, gençler ve yaşlılar, kadınlar ve erkeklerle) bu başlığı tartışsam, her defasında ses getiriyor. İnsanlar kayıt dışı istihdamın çok yaygın olduğunu, bunun çeşitli sorunlar doğurduğunu ve kayıt dışı istihdamı azaltıp kayıtlı iyi işler yaratmanın çok zor olduğunu biliyorlar. Bu rapor kayıt dışılıkla savaşmanın mümkün olduğunu ve kayıt dışılığa karşı verilen savaşın Türk işçilerine, ailelere ve şirketlere büyük yararlar sağlayabileceğini göstermektedir.

Türkiye’nin kayıt dışı istihdamı konusunda verilecek olan bu konferansa hepiniz hoş geldiniz. Bu konuyu Gelir İdaresi Başkanlığı ve Hazine’deki meslektaşlarımız ile birlikte inceledik. Sonuçlar hem İngilizce, hem de Türkçe olarak bu raporda özetlenmiştir. Bugün burada sizin için basılı kopyalarımız (tekrar raporu gösterir) ve elektronik kopyalarımız (USB belleği gösterir) var. Raporu İnternette de bulabilirsiniz.

Bu konuda çok güçlü bir işbirliği yapılıyor. Gelir İdaresi Başkanlığı Türkiye’nin ekonomiyi kayıtlı bir hale getirmek için gösterdiği çabayı koordine ediyor. Kusursuz bir işbirliği içindeyiz. Birlikte çalıştığımız süre içinde yakın işbirlikleri, önerileri ve rehberlikleri için Sayın Bakan Şimşek’e, Sayın Başkan Mehmet Kilci’ye ve Sayın Başkan Yardımcısı Mustafa Güneş’e teşekkür etmek istiyorum. Ayrıca, Hazine’de Sayın Müsteşar Çanakçı’nın yönetiminde çalışan meslektaşlarımıza, başta TÜSİAD olmak üzere özel sektördeki bütün meslektaşlarımıza ve bizimle bulgularımızı tartışan ve çalışmalarımıza önemli katkıda bulunan Hüseyin Akın’a da teşekkür etmek istiyorum. Tabii, en başından beri bu ortak çalışmayı desteklediği için Sayın Başbakan Yardımcısı Babacan’a da çok teşekkür ederim.

Türkiye ekonomisini özellikle işgücü alanında kayıtlı hale getirirse, olası kazançları ne olur, bugün bunu tartışacağız. Sizlere hoş geldiniz derken, bu çalışmayı Hükümet ile yaptığımız işbirliğinin geniş kapsamı içinde özetlemek istiyorum.

Kayıtlılık her şeyden önce ve her şeyin üzerinde istihdam ile ilgilidir. Kayıtlı iş sözleşmeleri hem şirketlere, hem de çalışanlara ortak kazançlar sağlar.

Her şeyden önce, işçiler daha üretken olurlar, özel yetenekler geliştirirler ve hem kendileri, hem de işverenleri için daha fazla kazanırlar.

İkincisi, kayıtlılık kadınların işgücüne katılımını arttırabilir ki, bunun Türkiye için yaşamsal bir önemi vardır. Devlet Planlama Teşkilatı ile Dünya Bankası yakın bir tarihte Türkiye’de kadınların işgücüne katılımı ile ilgili ortak bir rapor hazırladı. Bu rapor USB belleklerinizde bulunmaktadır (USB belleği gösterir).

Üçüncüsü, kayıtlılık korunmasız işçileri koruyabilir. Kayıt dışı işçiler korunmasız işçilerdir. Çalışmamız geçen yıl Türkiye’yi etkileyen küresel krizin en büyük darbeyi kayıt dışı olarak çalışan işçilerin ailelerine vurduğunu göstermektedir. Krizler bu şekilde çalışan işçilerin gelirini daha olumsuz etkiler. Bunlar genellikle sosyal yardım almazlar ve kayıt dışı işçilerin yalnızca üçte bir kadarı Yeşil Kart sistemi kapsamında sağlık hizmetlerinden yararlanır. Karşılabilir düzeylerde arttırılan sosyal güvenlik işçilerin kayıtlandırılmalarını gerektiren önemli bir unsur olabilir.

Tabi ki, birçok işveren için kayıt dışılık esneklik anlamına gelmektedir. Aslına bakılırsa, bugün Türkiye’de esnek istihdamın katı sınırları kayıt dışılığın sürdürülmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Hem işverenler, hem de işçiler kayıtlılıktan nasıl çıkar sağlayabilirler? Bunun bir yolu, bir taraftan işçilerin korumasını güçlendirirken (sözgelimi, iyileştirilmiş işsizlik yardımı ile), diğer taraftan belli süreli ve kısa süreli işlerle yeni iş olanakları yaratmak için işverenlerin esnekliğini arttırmak olabilir.

Kayıt dışı istihdamın vergilendirme ile yakından ilgisi vardır. Şirketler yetkililere gösterecekleri gelire bağlı olarak kayırsız işçi alıp almamaya karar verirler.

Kayıt dışı istihdamla çok az insan yüksek vergi öder. Bu hem verimsiz, hem de haksız bir uygulamadır. Kayıtlılık durumunda daha çok insan daha az vergi öder. Bu verimliliği arttıran adil bir uygulamadır. Bir toplumda ilişkiler kayıt dışılıktan kayıtlılığa doğru gelişirse, vatandaşlar kamu hizmetleri ile sorumlulukları paylaşırlar, ulusal çıkarlarda daha büyük bir payları olur ve daha iyi hizmetler ile daha güçlü bir ekonomik koruma alırlar.

Burada önemli bir noktaya değineceğim, bu kamu kuruluşlarına duyulan saygıya ilişkin bir kuraldır: diğer ülkelerdeki gözlemlerimize dayanarak söylüyorum, kayıtlılık bir ülkenin kamu kuruluşlarına inancını ve saygısını arttırmanın yollarından biridir.

Türkiye bugün yeni ve nispeten zorlu bir küresel ortamda geçmişinin yüksek büyüme oranlarını korumaya çalışıyor. Biz Devlet Planlama Teşkilatı, Dünya Bankası ve Hazine ile işbirliği yaparak Türkiye’nin ulusal tasarrufunu arttırmanın yollarını arıyoruz, böylece ekonomik büyüme büyük ölçüde finanse olacak ve istikrarsızlıktan kurtulup daha istikrarlı bir hale gelecek.

Bu bölgede yapmış olduğumuz ilk çalışmalar işgücüne kadınların katılımının ve bununla birlikte kayıtlılığın tasarrufun arttırılmasında önemli bir rolünün olabileceğini göstermektedir.

Bu örneklerden kayıtlılığın birçok açıdan Türkiye’nin ekonomik fırsatlarının ve savaşının merkezi olduğunu görebilirsiniz.

Kayıt Dışılık Raporu bugün Türkiye’de gerçekleşen birçok çalışmada ve iş ilişkisinde bir dışlanmanın, ayrılığın ve gizliliğin hakim olduğunu göstermektedir. Sözüme son verirken yine rapordan bir alıntı yapıyorum, Türkiye canlı ekonomisini açığa çıkarırsa, kazanacağı çok şey olacaktır.

Teşekkür ederim!